

УНІВЕРСИТЕТ ТРАНСФОРМАЦІЇ
МАЙБУТНЬОГО

ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «УНІВЕРСИТЕТ ТРАНСФОРМАЦІЇ МАЙБУТНЬОГО»

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Клінічна психологія»

КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ, ПЕДАГОГІКИ ТА ФІЛОСОФІЇ

<https://uft.in.ua/>

Телефон: +38 (073) 047-26-26

E-mail: info@uft.in.ua

Викладач – Надточій Олена Андріївна

Галузь знань	С Соціальні науки, журналістика та інформація					
Шифр та назва спеціальності	С4 Психологія					
Назва освітньо-професійної програми	Психологія					
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський) освітньо-професійний					
Статус навчальної дисципліни (обов'язкова/вибіркова)	Вибіркова					
Мова викладання	Українська					
Форма навчання	Семестр викладання	Обсяг навчальної дисципліни	Лекції (годин)	Практичні заняття (годин)	Самостійна робота (годин)	Підсумковий контроль
Денна	1	120	16	16	88	Диф. залік
Заочна	1		6	6	108	

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Анотація дисципліни	<p>Дисципліна «Клінічна психологія» спрямована на формування у здобувачів освіти системного розуміння психологічних механізмів розвитку психічних розладів, закономірностей їх перебігу, принципів діагностики, профілактики та психологічної допомоги особам із психопатологічними проявами.</p> <p>Курс поєднує теоретичні засади клінічної психології з опануванням практичних методів психодіагностики, клінічного оцінювання поведінки, аналізу симптоматики та вибору адекватних стратегій психологічної корекції й підтримки.</p> <p>У процесі навчання здобувачі знайомляться з етіологією, патогенезом та клінічними проявами основних груп психічних порушень (афективних, тривожних, поведінкових, психотичних, складних особистісних розладів), особливостями когнітивних, емоційних і поведінкових змін при психопатології. Розглядаються сучасні моделі пояснення психічних розладів, принципи клінічного інтерв'ю, оцінки психічного статусу, диференційної діагностики та клінічного формулювання випадку.</p> <p>Особлива увага приділяється питанням професійної етики, меж компетентності, міждисциплінарної взаємодії та ролі психолога в команді фахівців психічного здоров'я. Вивчаються принципи психоедукації, кризових втручань, планування терапевтичної роботи, а також особливості взаємодії з клієнтами, які мають хронічні або тяжкі психічні розлади.</p> <p>Вивчення дисципліни сприяє розвитку у здобувачів здатності здійснювати клінічне оцінювання, проводити психодіагностичні процедури, формувати клінічні гіпотези, будувати терапевтичну взаємодію, підтримувати психосоціальне функціонування клієнта та сприяти його адаптації. Курс орієнтований на практичне застосування знань у професійній діяльності психолога в закладах освіти, медицини та соціальної сфери.</p>
Мета і завдання дисципліни	<p>Метою дисципліни «Клінічна психологія» є формування у здобувачів вищої освіти спеціальності «Психологія» цілісного розуміння сучасних наукових підходів до вивчення психічних розладів, а також розвиток компетентностей у сфері клінічного оцінювання, діагностики та психологічної підтримки осіб із психічними порушеннями.</p> <p>Курс спрямований на розвиток знань про етіологію, патогенез і динаміку психічних розладів, механізми дезадаптації, клінічні моделі пояснення психопатології, а також на формування умінь щодо проведення психологічної діагностики, аналізу симптоматики, оцінки ризиків, планування психологічної допомоги,</p>

	<p>профілактики рецидивів і підтримки соціального функціонування клієнтів. Основними завданнями є:</p> <ul style="list-style-type: none"> • сформувати у здобувачів вищої освіти цілісне уявлення про закономірності виникнення, перебігу та проявів психічних розладів у різних вікових групах; • ознайомити з сучасними науковими підходами до розуміння психопатології, біопсихосоціальної моделі розладів, чинників ризику та механізмів порушення психічного функціонування; • розкрити принципи клініко-психологічного оцінювання стану особистості, методи збору клінічної інформації та формування психологічного формулювання випадку; • сформувати навички використання психодіагностичних інструментів для оцінки емоційних, когнітивних, поведінкових та соматичних симптомів, а також диференціації між нормою і патологією; • ознайомити з підходами до корекції та підтримки при невротичних, психосоматичних, стресових та інших розладах, що входять до сфери клінічної психології; • розвинути здатність аналізувати психосоціальні, особистісні та нейропсихологічні чинники, що впливають на перебіг психічних порушень та на процес відновлення; • сприяти усвідомленню ролі етичних норм, професійної відповідальності, конфіденційності та меж компетентності клінічного психолога в роботі з різними категоріями клієнтів; • сформувати навички міждисциплінарної взаємодії з медичними, реабілітаційними, соціальними службами у процесі комплексного супроводу клієнтів; • сприяти розвитку саморегуляції, професійної рефлексії, стресостійкості та профілактики емоційного вигорання фахівця, який працює з особами, що мають психічні порушення або хронічні стани.
<p>Компетентності, формуванню яких сприяє дисципліна</p>	<p>Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів). Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.</p>

	<p>Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.</p> <p>Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.</p> <p>Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.</p> <p>Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.</p> <p>Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.</p>
Результати навчання	<p>Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.</p> <p>Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.</p> <p>Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.</p> <p>Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності</p>
Навички Soft skills	<p>Комунікативні навички: розвинене емпатійне слухання, навички ведення терапевтичної бесіди, вміння ставити відкриті запитання, формулювати підтримувальні висловлювання, утримувати безпечний простір для клієнта, чітко і коректно передавати зміст повідомлень у професійній комунікації.</p> <p>Лідерські та фасилітаційні компетенції: здатність ефективно організовувати індивідуальну й групову психотерапевтичну роботу, вести групові процеси, спрямовувати динаміку взаємодії учасників, проявляти гнучкість лідерства залежно від ситуації та потреб клієнтів.</p> <p>Селф-менеджмент і вольові компетенції: стресостійкість, саморегуляція, здатність підтримувати власний психоемоційний баланс, дотримання професійних меж, вміння приймати рішення в складних етичних або емоційно насичених ситуаціях, орієнтованість на результат та професійну ефективність.</p> <p>Інтелектуальні та рефлексивні навички: аналітичне та критичне мислення, здатність до професійної саморефлексії, інтегративне мислення в поєднанні теорії й практики, креативність у доборі психотерапевтичних технік, навички постійного професійного розвитку та самоосвіти.</p>
Методи навчання	<p><i>Лекційно-презентаційні методи:</i></p>

	<ul style="list-style-type: none"> • інтерактивні лекції з мультимедійним супроводом (презентації, відео, візуальні схеми кризових моделей, аналіз реальних кейсів з практики кризової допомоги); • лекції-бесіди з елементами дискусії та залученням студентів до рефлексії професійного досвіду; • проблемно-пошукові лекції, що стимулюють аналітичне мислення та етичне обґрунтування дій психолога у кризових ситуаціях. <p><i>Практичні методи:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • розбір клінічних випадків (case study) з різних сфер психічних розладів (невротичні, психосоматичні, стресові розлади, залежності, розлади особистості); • рольові ігри («клінічне інтерв'ю», «психологічна оцінка стану», «психотерапевтична бесіда»); • вправи з розвитку навичок активного слухання, клінічного спостереження, диференційної оцінки симптомів, стабілізації емоційного стану та встановлення меж із клієнтом. <p><i>Методи самостійної роботи:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • аналіз сучасних наукових статей, клінічних настанов та протоколів у сфері психічного здоров'я; • розробка плану психологічної оцінки та корекції при типових клінічних станах (наприклад, тривожний розлад, депресія, ПТСР, психосоматичний синдром); • підготовка презентацій або есе з критичним аналізом клінічних моделей і терапевтичних підходів. <p><i>Цифрові методи:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • використання онлайн-платформ (Moodle, Google Classroom) для тестування, обговорень і завантаження матеріалів; • застосування інтерактивних інструментів (Mentimeter, Kahoot, Miro) для рефлексії, обговорення і створення візуальних мап понять; • перегляд та обговорення відеоматеріалів про кризову інтервенцію, короткі інтерв'ю з практикуючими психологами кризових служб.
<p>Матеріально-технічні ресурси</p>	<p>Ноутбук. Мультимедійний проектор. Доступ до глобальної мережі Internet. Хмарні технології підтримки освітнього процесу: Google Classroom / Moodle (підтримка практичних занять)</p>

Google Meet / Zoom (онлайн-лекції, практичні заняття)

ІНФОРМАЦІЯ ПРО КОНСУЛЬТАЦІЇ

Відповідно до затвердженого графіка

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів	Зміст модулів
Змістовий модуль 1. Основи клінічної психології: предмет, норма і патологія, дослідження, розлади та корекція	Тема 1.1 Вступ до клінічної психології Сфери діяльності клінічного психолога; структура психічних порушень за міжнародними класифікаціями; роль психолога у оцінці психічного стану людини; особливості взаємодії з клієнтами з різними типами порушень; етичні та організаційні рамки роботи; взаємодія з медичними і соціальними службами.
	Тема 1.2. Норма та патологія, здоров'я та хвороба у клінічній психології Критерії, за якими визначаються психічні порушення у клінічній оцінці; відмінність адаптивної та дезадаптивної поведінки; типові порушення емоційної, когнітивної і поведінкової регуляції; особливості проявів психічних розладів у різних вікових групах; фактори ризику та захисні фактори.
	Тема 1.3. Методологія клініко-психологічного дослідження Методи збору клінічної інформації про клієнта; оцінювання психічного статусу; використання психодіагностичних інструментів для виявлення порушень; формування клінічної гіпотези на основі даних; обмеження та етичні вимоги до застосування діагностичних методів; документування та інтерпретація результатів.
	Тема 1.4. Невротичні розлади: поняття, діагностика та профілактика Типові емоційні, когнітивні та поведінкові симптоми невротичних розладів; фактори, що сприяють їх виникненню і хроніфікації; інструменти раннього виявлення тривожних та obsesivних проявів; специфіка клінічної оцінки; підходи до профілактики рецидивів і підтримки адаптації клієнта у повсякденному функціонуванні.

	<p>Тема 1.5. Психосоматичні та соматопсихічні розлади, їх діагностика та корекція Поведінкові, емоційні та когнітивні особливості пацієнтів з психосоматичними скаргами; взаємозв'язок соматичного стану та психічного функціонування; клінічні прояви соматизації; вплив хронічних захворювань на психіку; принципи психологічної корекції та підтримки при хронічних станах.</p>
<p>Змістовий модуль 2. Стресові розлади, терапія болю та робота клінічного психолога</p>	<p>Тема 2.1. Гострий стресовий розлад та посттравматичний стресовий розлад Клінічні прояви стресових розладів; поведінкові та когнітивні зміни у стані травми; дисоціативні симптоми; ризики хронізації; особливості проявів у різних вікових групах; показання для спеціалізованого втручання; принципи психологічної підтримки та реабілітації.</p>
	<p>Тема 2.2. Психологія та психотерапія болю Психологічні фактори, що впливають на сприйняття болю; емоційні і когнітивні патерни, пов'язані з хронічним болем; поведінкові наслідки болю; фактори ризику хроніфікації; психотерапевтичні стратегії зменшення болю та підвищення якості життя.</p>
	<p>Тема 2.3. Організаційні аспекти діяльності клінічного психолога та комплексна психотерапевтична допомога Система роботи клінічного психолога у різних закладах; маршрутизація клієнтів; етапи психологічного супроводу при складних станах; мультидисциплінарний підхід до психічних розладів; професійні ризики та профілактика вигорання; структурування робочого навантаження, супервізія і підтримка спеціалістів.</p>

СПИСОК ОРІЄНТОВНИХ ТЕМ ДЛЯ ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Біопсихосоціальна модель психічних розладів: принципи та значення для клінічної практики.
2. Психопатологія: основні категорії та підходи до класифікації (DSM-5, МКХ-11).
3. Клінічне інтерв'ю: структура, етапи, правила збору анамнезу.
4. Клінічне формулювання випадку: моделі, структура, цілі.
5. Методи клінічної психодіагностики: тестові, проєктивні, інструментальні.
6. Етичні принципи та межі компетентності клінічного психолога.
7. Невротичні розлади: клінічні прояви, діагностика, терапевтичні підходи.
8. Депресивні розлади: симптоми, диференційна діагностика, терапія.
9. Тривожні розлади: панічні атаки, генералізований тривожний розлад, соціальна фобія.
10. Обсесивно-компульсивний розлад та обсесивні риси особистості.

11. Посттравматичний стресовий розлад: критерії, коморбідність, лікування.
12. Світлова, сезонна та атипова депресія: особливості діагностики.
13. Соматизація та соматоформні розлади: механізми та оцінювання.
14. Психосоматичні розлади: моделі впливу психологічних факторів на тіло.
15. Хронічний біль: психологічні аспекти та терапевтичні стратегії.
16. Харчові розлади: клінічні прояви, фактори ризику, терапія.
17. Розлади особистості: класифікація, критерії, клінічні особливості.
18. Граничний розлад особистості: емоційна нестабільність, дисрегуляція, самопошкодження.
19. Нарцисичний та антисоціальний розлади особистості: симптоми, ризики, втручання.
20. Залежності (хімічні та поведінкові): механізми, лікування, рецидиви.
21. Синдром дефіциту уваги і гіперактивності (СДУГ) у дорослих та дітей.
22. Аутизм та інші розлади спектра: клінічні прояви, підтримка, середовище.
23. Психотичні розлади: шизофренія, шизотипія, значення раннього втручання.
24. Агресія, імпульсивність та порушення поведінки: клінічні аспекти.
25. Когнітивно-поведінкова терапія у клінічній психології.
26. Діалектично-поведінкова терапія (DBT): робота з емоційною регуляцією.
27. Схема-терапія: робота з ранніми дезадаптивними схемами.
28. АСТ (терапія прийняття та відповідальності) у роботі з хронічними станами.
29. Майнфулнес як елемент клінічного втручання: показання, обмеження.
30. Когнітивні викривлення та їх роль у підтриманні психічних розладів.
31. Суїцидальний ризик: клінічні маркери, оцінка, алгоритм дій.
32. Амнезія, дисоціація та деперсоналізація: клінічні феномени, протокол оцінювання.
33. Вікові особливості психічних розладів у дітей, підлітків та дорослих.
34. Психодіагностика інтелектуальних і когнітивних функцій.
35. Нейропсихологічні аспекти психічних розладів.
36. Емоційна дисрегуляція: механізми, клінічні прояви, моделі корекції.
37. Психологічна робота з пацієнтами із хронічними соматичними захворюваннями.
38. Перинатальна психічна патологія: депресія, тривожність, психоз.
39. Клінічна робота з пацієнтами похилого віку: деменція, депресія, фрагільність.
40. Професійне вигорання у клінічних психологів: причини, профілактика, супервізія.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна література:

1. Колесник Н.Т. Клінічна психологія. Київ : МАУП, 2020. 219 с.
2. Галецька І. Клініко-психологічне дослідження: навч. Посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 242 с.
3. Курило В. О. Клінічна медична психологія : підручник. Київ : Магнолія, 2020. 348 с.
4. Матейко Н.М. Клінічна психологія. Словник-довідник. Івано-Франківськ: Симфонія-форте, 2015. 125 с.
5. Османова А.М., Хоруженко Г.В. Клінічна психологія [Текст] : навч. посіб. / А. М. Османова, Г.В Хорунженко. Київ : Університет «Україна», 2023. 183 с.
6. Психогенні психічні розлади : навч.-метод. посіб. / Л. О. Герасименко, А. М. Скрипніков, Р. І. Ісаков. Київ : ВСВ «Медицина», 2021. 208 с.

Допоміжна література:

7. Гальчук О. Я. Клінічна психологія : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів]. Київ : Атіка, 2019. 216 с.
8. Галецька І., Сосновський Т. Психологія здоров'я: теорія і практика. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 338 с.
9. Герасименко Л.О. Реакція на важкий стрес та розлади адаптації. ПТСТР. Київ : ВСВ «Медицина», 2023. 120 с.
10. Родіна Н. В. Клінічна психологія : метод. вказівки для студентів із спеціальності 053 «Психологія», галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки». Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 56 с.
11. Савенкова І.І. Клінічна психологія. Херсон: ООО Айлант«, 2018. 320с.
12. Чабан О.С., Хаустова О.О., Омелянович В.Ю. Психічні розлади воєнного часу. К. : Видавничий дім Медкнига, 2023. 232 с.

Інформаційні джерела та Internet-ресурси:

13. Медична психологія: щоквартальний науковий медичний журнал. <http://www.mps.kh.ua/>.
14. Психосоматична медицина та загальна практика. <https://uk.emedjournal.com/index.php/psp>
15. Електронний науковий журнал “Перспективи та інновації науки (Серія «Психологія», Серія «Педагогіка», Серія «Медицина»)”. <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/index>.
16. Мельник А. П. Патопсихологія та спецпрактикум з клінічної психодіагностики : навч.-метод. посіб. / уклад. Антоній Петрович Мельник, Людмила Іванівна Магдисюк, Тамара Іванівна Дучимінська. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 152 с. https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/18828/1/patopsyhol_spetsprakt.pdf
17. Мартинюк І. А. Патопсихологія. <https://library.nusta.edu.ua/depository/>
18. Шкарлатюк К. І. Патопсихологія <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/20998/1/Patopsykholohiia.pdf>

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
80 – 89	B	добре
65 – 79	C	
55 – 64	D	
50 – 54	E	задовільно
35 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 – 34	F	незадовільно з можливістю повторного вивчення дисципліни

Поточне оцінювання Мін. – 30 б. Макс. – 50 б.	Кількість	Бал (за одиниц ю)	Всього балів	Підсумковий контроль Мін. – 20 б. Макс. – 50 б.	
Робота на практичних заняттях	8 / 3	2	16 / 6	диференційований залік	1-50
Презентація результатів виконаних індивідуальних завдань	3 / 5	4	12 / 20		
Виконання проміжних модульних контролів	2 / 2	11/12	22 / 24		
Всього			50		50
			100		

